

tum fuisse præcise prohibens, nullamque continens irritationem, erit validum matrimonium contra illud contractum. Nec obstat *c. Tua Fraternalitas*, 4, *de Sponsa duorum*, ubi archiepiscopo ita scribit Papa: « Si contra interdictum Ecclesiæ publice factum venire (contrahendo matrimonium) præsumpserint, matrimonium tam præsumptuose contractum poteris irritare. » Resp. enim, ibi per ly irritare intelligi separationem quoad thorum in tali casu faciendam, et tandiu continuandam, donec rite cognoscatur super causa, an v. g. impedimentum aliquod subsit, necne.

10. *Nisi opponat clausulam irritantem.* — Pariter non obstat can. *Videtur*, cau. 37, q. 6, ubi expresse habetur, « quod contra interdictum et ordinem Ecclesiæ factum est, ratum non haberi, tam divinæ, quam humanæ legis proclamatur auctoritas. » Resp. enim, hunc textum intelligendum esse de Ecclesiæ interdicto, clausulam irritantem habente; tunc siquidem matrimonium contra hujusmodi interdictum celebratum, invalidum esse, ipsi fatemur in conclusione per illa verba, « nisi sub decreto irritante illud prohibeat, » docentque Castro Palao, *de Sponsalib.* disp. 4, pun. 2, § 1, n. 2; Pontius, lib. VI, cap. VII, a n. 5, et alii, arg. c. penult. *de Desponsat. Impuber.* Ratio est, quia sicut Papa generali constitutione respectu omnium, ita etiam speciali decreto, respectu aliquorum potest constituere impedimentum dirimens, seu annullans matrimonium contrahendum.

11. *Tempus sacratum, quo nuptias solemniter celebrare non licet: quale?* — Queritur III. Quid sit ad præsens, tempus sacratum seu feriarum? et qualiter matrimonium dirimat? Resp. I. Per tempus sacratum intelligi illud, quo solemnes nuptias cum conviviis, choreis, musica, aliisque lætitiæ signis publicis celebrare ab Ecclesia est prohibitum, ut tali sacro tempore fideles magis vacare possint orationibus, jejuniis, aliisque pietatis et poenitentiae operibus. Quod tempus olim varium et multiplex fuit, prout patet ex can. 8, 10 et 11, cau. 33, q. 4, et *c. Capellanus*, 14, *de Feriis*. Hodie tamen prælatum tempus restrictum est per concilium Tridentinum, sess. 24, *de Reform. matrim.* cap. x. illis verbis: « Ab Adventu Domini nostri Jesu Christi usque in diem Epiphaniæ, et a feria quarta cinerum usque ad octavam Paschæ inclusive antiquas solem-

nium nuptiarum prohibitiones diligenter ab omnibus observari sancta synodus præcipit; in aliis vero temporibus solemniter celebrari permittit. »

12. *Præfato tempore licitum est de jure matrimonium saltem sine solemnitatibus contrahere.* — Resp. II. Quamvis sacro tempore nuptiæ cum solemnitate celebrari licite non valeant, potest tamen dicto tempore matrimonium sine solemnitate licite contrahi etiam absque dispensatione. Abbas, in *c. Capellanus, de Feriis*, n. 4; Sanchez, lib. VII, disp. 12, sect. 2, concl. 4, cum Glossa communiter recepta in *c. Capellanus*, 4, *de Feriis*, §. *Quocunque*. Patetque clare ex concilio Tridentino, loc. cit. ubi de solis solemnibus nuptiis mentionem facit, et de illis solis jura antiqua disposuisse, satis innuit. Accedit declaratio cardinalium, de qua testantur præfati doctores ac etiam rituale romanum tit. *de Sacramento matrimonii*; ubi postquam sacra, quibus cum solemnitate celebrare non licet nuptias, specificavit tempora, addit: « Matrimonium autem omni tempore celebrari potest; » intellige, sine solemnitate. Ratio est, quia expediens non foret, si Ecclesia præfatis temporibus ipsum etiam matrimonii contractum sine solemnitate celebrandum prohiberet; cum sæpe ad id urgeat periculum incontinentiæ, ad quam evitandam matrimonium tanquam remedium fuit institutum.

13. *In Germaniæ tamen diocesisibus vi consuetudinis requiritur dispensatio episcopi.* — Notandum tamen, in pluribus Germaniæ diocesisibus unum obtinuisse, ut etiam sine solemnitatibus tempore sacro nuptias celebrare non liceat, nisi episcopus dispenset, aut nisi necessitas urgeat, v. g. in articulo mortis ad legitimandam prolem, vel si statim discessurus ad bellum vult ducere concubinam, etc. Marchantius, in *Resolut. Pastoral.* tract. VIII, cap. III, n. 3; Gobath, tract. IX, n. 71; Layman, lib. V, tract. X, p. IV, cap. xv, n. 1, qui testatur, in Baviaræ diocesisibus etiam illam consuetudinem vigere, ut necessitate urgente quoque, licentiam ab episcopo petere debeat parochus, si fieri potest. Debent itaque doctores parochi attendere diocesis, in qua vivunt, consuetudinem, et eidem se accommodare in assistendo matrimoniis tempore sacro, sine solemnitate contrahendis. (ADNOTATIO XCV.)

TITULUS XVII.

Qui filii sint legitimi.

1. *Ratio continuationis.* — Præcipuus matrimonii effectus sunt legitimi liberi. Hinc postquam de matrimonio, et impedimentis ejusdem hucusque actum est, recto ordine subsequitur præsens rubrica, qui filii sint legitimi, ubi etiam filiiæ comprehenduntur; quia pronuntiatio sermonis in sensu masculino utrumque sexum comprehendit l. *Pronuntiatio*, 193, prin. ff. *de Verb. signif.* Porro licet rubrica de solis legitimis sonet, nihilominus horum occasione etiam de illegitimis ibidem agitur.

§ I.

DE LIBERIS LEGITIMIS.

2. *Legitimi reputantur, qui ex vero, vel saltem putativo matrimonio nati sunt.* — Queritur I. Quinam omnes sint, vel reputentur liberi legitimi? Resp. Liberi legitimi sunt et dicuntur omnes illi, qui vel ex vere legitimo matrimonio aut saltem putativo tali, publice seu in facie Ecclesiæ absque contradictione, ac bona fide inito, nati existunt. Communi ac certa, arg. l. *Filius*, 6, ff. *de His, qui sui vel alieni*, et prin. *Instit. de Patria potestat.* et c. 2, h. t. ubi etiam ex putativo matrimonio nati liberi pro legitimis declarantur illis verbis: « Filii eorum (qui bona fide nulliter contrahebant) non debent exinde sustinere jacturam, cum parentes eorum publice, et sine contradictione Ecclesiæ inter se contraxisse cognoscantur. Ideoque sancimus, ut filii eorum quos ante divortium habuerunt, et concepti fuerant, ante latam sententiam non minus habeantur legitimi, et quod in bona paterna hæreditario jure succedant, et de parentum facultatibus nutriantur. »

3. *Dummodo matrimonium putativum in facie Ecclesiæ, et sine contradictione.* — Dicitur autem notanter primo, « aut putative tali, publice, seu in facie Ecclesiæ, et absque contradictione inito. » Siquidem *c. Cum inhibito*, 3, *de Clandestin. desponsat.* expresse disponitur, quod, si quis clandestine, seu sine præviis denuntiationibus, aut contradi-

cente, seu interdicente episcopo vel parochio, « matrimonium inire præsumpserit in gradu prohibito (consanguinitatis v. g. vel affinitate) etiam ignoranter, soboles de tali conjunctione suscepta prorsus illegitima censeatur, de parentum ignorantia nullum habitura subsidium. » Ratio subjungitur illis verbis: « Cum illi taliter contrahendo non expertes scientiæ, vel saltem affectatores ignorantiae videantur. »

4. *Atque bona fide sit contractum.* — Dicitur secundo, et bona fide inito. « Nam pari modo proles illegitima censeatur, si ambo parentes impedimentum scientes, præter omne interdictum etiam in conspectu Ecclesiæ contrahere præsumpserint: » prout expressis verbis statuitur cit. *c. Cum inhibito*: ubi tamen nota ly ambo parentes; quia, si unus tantum ex conjugibus ante matrimonium, vel ejus consummationem scivit impedimentum dirimens, alter vero idem ignorans bona fide contraxit et consummavit matrimonium, liberi inde nati legitimi reputantur, ut bene docet Glossa communiter recepta in cit. *c. Cum inhibito*, §. *Ambo parentes*. Barbosa, in *c. Ex tenore*, 14, h. t., n. 2, et Abbas, n. 3, textu claro cit. *c. Ex tenore*, 14, h. t.

5. *Sufficit autem, si saltem una pars conjugum bona fide contrahat, et in eadem etiam tempore conceptionis adhuc existat.* — Debet autem bona fides saltem ex parte unius, etiam tempore conceptionis adhuc adesse; nam etsi tempore contractus matrimonialis adsit ignorantia impedimenti, et consequenter bona fides; tamen si ante prolis conceptionem innotescit impedimentum, et consequenter bona fides cessat, illegitima foret proles, ut cum communi bene docet Pontius, lib. XI, cap. VIII, n. 3; Pirhing, h. t., n. 14, et alii, arg. cit. *c. Ex tenore*, 14, h. t.

6. *Sive dein bona fides proveniat ex ignorantia facti, vel juris etiam clari.* — Porro legitime sunt proles ex invalido matrimonio in facie tamen Ecclesiæ, et bona fide ex parte saltem unius contracto, non tantum, si ex ignorantia facti, sed etiam ex ignorantia juris clari id fiat, ut si v. g. ambo conjuges bene sciunt, se esse in quarto consanguinitatis gradu conjunctos, ignorant tamen ambo, vel saltem unus eorum, versari inter eos impedimentum dirimens, indeque matrimonium bona fide (saltem ex parte unius) in facie Ecclesiæ, et nemine contradicente

contrahunt. Barbosa, in c. *Cum inter*. 2, h. t., n. 17; Sanchez, de *Matrim.* lib. V, disp. 3, n. 13; Abbas, in c. *Perlatum*, n. 5, et in c. *Per venerabilem*. in fine h. t. Ratio est: Tum quia legitimitati proles nulla ignorantia nisi affectata obest, arg. c. *Cum inhibitio*. 3. de *Clandest. desponsat.* ibi: «Cum illi taliter contrahendo non expertes scientiæ, vel saltem affectatores ignorantiae videantur.» Tum quia nullibi habetur in jure expressum, prolem ex matrimonio ob ignorantiam juris nulliter inuito, esse illegitimam; consequenter in dubio pro favore innocentium prolium sentiendum ac judicandum est, arg. c. *Ex tenore*. 14, h. t. ibi: «In favorem prolis potius declinamus,» et l. *Nuper*. c. *Natural.* lib. ibi: «Et hoc favore sancimus liberorum.» Accedit, quod, nisi lex aliud expresse disponat, nulli debeat alterius factum nocere, arg. l. *Factum*. 155. ff. de *Reg. jur.*

7. *Solvitur instantia ex regula juris ignorantia facti non juris excusat.* — Objicies, juxta c. *Ignorantia*, 13. de *Reg. jur.* in 6. Ignorantia facti, non juris excusat, et l. *Regula*. 9. ff. de *Jur. et facti ignorant.* ibi: «Regula est, juris quidem ignorantiam cuique nocere, facti vero ignorantiam non nocere:» ergo. *Reponitur.* Juris ignorantiam nocere ipsi ignoranti non autem alieno, aut proin parentes ob clari juris ignorantiam bona fide nulliter contrahentes; in foro externo argui, non autem proles pro illegitimis haberi possint, nec alterius factum et ignorantia tertio noceat, contra cit. l. *Factum*. Vel dic, dictas regulas in casu nostro locum non habere ob specialem juris dispositionem in favorem prolium factam, arg. c. *Cum inhibitio*. de *Clandest. desponsat.*, et c. *Cum inter*, h. t.

8. *Si tamen cum dubio contraheretur matrimonium, aut consummaretur, illegitima foret proles.* — Aliud est, si conjuges dubitant de latente impedimento; hoc enim stante matrimonium diligentia debita circa veritatem non adhibita ineanit, et postea impedimentum detegatur, illegitima erit proles ex tali matrimonio procreata; quia adesset ignorantia affectata, quæ æquiparatur scientiæ, arg. l. *Ne supina*. 6. ff. de *Jur. et facti ignorant.* et c. *Eos*. 2. de *Tempor. ordin.* in 6. ibi: «Qui scienter, vel affectata ignorantia, et proli quoad legitimitatem non favet, textu expresso c. fin. de *Clandest. desponsat.*»

9. *Secus est, si dubium matrimonio jam consummato exoritur.* — Quod, si vero du-

bium matrimonio jam contracto et consummato superveniret, legitima foret stante hoc dubio concepta proles, etiamsi lis de valore matrimonii in foro externo jam mota, et adhuc prudens esset; dummodo ante sententiam proles conciperetur. Pontius, loc. cit., n. 6; Covarruvias, par. 2, de *Sponsal.*, cap. VIII, § 1, n. 7; Pirhing, h. t., n. 7; Barbosa, in c. II, h. t., cum communi, arg. c. II, h. t., ibi: «Qui concepti fuerant ante sententiam, non minus legitimi habeantur.» Ratio est, quia lite pendente in causa matrimoniali usus matrimonii ab Ecclesia conjugibus permittitur, c. II. *Ut lite pendente*. Imo etiam post sententiam de nullitate matrimonii latam, proles concepta legitima erit, si vel intra decennium ad appellationem concessum concipitur, vel si a sententia legitime appellatur, doctores citati; quia appellatio efficit, quod lis adhuc sit pendens, qua pendente licitus est usus conjugii, et legitima sit conceptio per dicta.

10. *Proles stante matrimonio nata, vel concepta præsumitur legitima, etsi aliam mater sit adultera.* — Resp. II. Liberi stante matrimonio nati censentur esse legitimi, etsi constet uxorem sæpius fuisse adulteram, et proles in facie non matris marito, sed adultero assimiletur; nisi ex mariti absentia, infirmitate, aut alio impedimento, aut impotentia temporali probetur, tempore conceptionis maritum copulam non habuisse cum uxore; Barbosa, in c. *Per tuas de probat.* num. 3. Menochius, de *Arbitr. casu* 89; Gultierrez, can. qq., lib. I, cap. xxxviii, num. 30. *Martie.* et alii, arg. l. *Filium*. ff. de *iis, qui sui, vel alieni jur.* ibi: «Non tamen ferendum, Julianus ait, eum, qui cum uxore sua assiduo moratus, noluit filium agnoscere quasi suum,» et l. *Miles*. 11. § *Defuncto* ff. ad. *Leg. jul. de adult.* ibi: «Nam non utique crimen adulterii, quod mulieris infanti præjudicat; cum possit et illa adultera esse, et impubes defunctum patrem habuisse.» Ratio est, quia in dubio favendum est proli et matrimonio per dicta num. 6. ac universaliter semper præferenda est præsumptio favorabilior ac benignior, c. *Estote*. 2. de *Reg. jur.*

11. *Et fateatur, prolem ex adultero esse conceptam.* — Procedit conclusio, etiamsi mater fateatur, prolem adulterinam esse, Barbosa, loc. cit., et ibi Abbas, num. 4; Gailus, *Practic. Observat.* lib. VII, *Observat.* 67, n. 8; Engel, h. t., n. 3, cum communi

aliorum arg. cit. c. *Per tuas, de Probat.* Ratio est, tum quia pro prole stat præsumptio juris, per jura num. præced. citatis. Tum quia uni soli cuicumque tandem in sui præjudicium nemo tenetur credere, juxta illud *Matth.* 18: «In ore duorum vel trium testimonium stat omne verbum.» Accedit, quod alias parentes proli, quam odio habent, facile præjudicare, et hæreditatem ei auferre possent; unde legistæ communiter reputant, fatuum filium, qui credit matri asserenti eum ex adulterio esse natum.

12. *Nisi ex absentia, aut impotentia mariti probet, prolem ex matrimonio conceptam non esse.* — Dicitur autem notanter in conclusione: «Nisi ex mariti absentia, infirmitate, etc., probetur, maritum proprium tempore conceptionis copulam non habuisse cum uxore:» hoc enim si constet, aut probetur, utique illegitimus erit filius, juxta communem et certam, arg. c. *Causam*. 4, h. t., et l. *Filium*. 6. ff. de *his, qui sui vel alieni*, ibi: «Mihi videtur, si constat aliquandiu maritum cum uxore non concubuisse infirmitate interveniente, vel alia causa, etc., ut generare non possit, hunc, qui in domo natus est, licet vicinis scientibus, filium non esse.»

Hinc Fagnanus in c. *Officii de penitent.* et *Remiss.* a. n. 20, cum aliis bene infert, quod, si filius ex relatione matris habeat conscientiam læsam, puta, si ita evidenter a matre informatur, ut prudenter dubitare non possit, credere teneatur matri: quoniam, quod non est ex fide, peccatum est c. fin. de *Prescript. et quidquid fit contra conscientiam, ædificat ad gehennam*, can. *Omnes*. § *Ex his*, cau. 28, q. 1. Cæterum ad quid mater casu, quo vero scit, prolem aliquam esse adulterinam, in conscientia teneatur, consule theologos, utpote ad quos spectat.

13. *Liberi ex matrimonio infidelium sine impedimento jure naturæ dirimente nati sunt legitimi.* — Resp. III. Liberi quoque ex infidelium matrimonio nati sunt legitimi, etiam postquam ipsi et parentes eorum ad fidem sunt conversi; etiamsi inter conjuges impedimentum (solo tamen jure ecclesiastico) dirimens existat. Barbosa, in c. fin., h. t., n. 2; Pirhing, h. t., n. 17, cum communi, textus in c. fin., h. t. Ratio est, quia, cum infideles legibus Ecclesiæ non adstringantur, c. *Gaudemus*. 8. de *Divort.*, matrimonium eorum nullo contra jus naturale aut divinum impedimento existente contractum, justum ac va-

lidum est, ita, ut nec post conversionem ad fidem annullari valeat, textu expresso c. *De Infidelibus*. 4. de *consang. et affinit.* consequenter filii ex tali matrimonio procreati legitimi erunt per dicta, num. 2.

14. *Expositi quoque legitimi censentur.* — Resp. IV. Pariter legitimi censentur, et legitimorum favore gaudent liberi expositi, quorum parentes ignorantur; Barbosa, tit. de *Infant. et Languid. ex post.* n. 3; Menochius, de *Præsumpt.* lib. VI, q. 51, n. 20; Mascardus, de *Probat.* conclus. 799; Gonzalez, in c. I, h. t., n. 8. cum communiori aliorum contra Covarruviam, in *Clem. Si furiosus*, p. 1, n. 9; Garciam, de *Benefic.*, p. 7, cap. II, a n. 9, arg. c. *Lator*. 5, et c. *Pervenit*. 11, h. t. ubi illegitimitatem objicienti imponitur onus probandi, consequenter innuitur, in dubio præsumendum esse pro legitimitate.

15. *In dubiis semper favorabilia præferenda sunt.* l. Semper, ff. de *Reg. Jur.* — Ratio est: Tum quia in dubio est præsumptio pro favore prolis, arg. c. *Ex tenore*. 14. h. t. et l. *Nuper* C. de *Natural.* lib. dubium autem est, ut supponitur, an expositus ex matrimonio justo, vel fornicatione aut adulterio procreatus sit; cum non solum ob pudorem, et metum infamiæ, sed etiam ob necessitatem parentum, instans periculum, vel aliam urgentem causam liberi exponi soleant, ut patet in Mose, Paride, et aliis. Accedit quod «in dubiis semper benigniora præferenda sint,» l. *Semper* 36. ff. de *Reg. jur.*

16. *Solvitur instantia contra expositos.* — Dices cum adversariis, in dubio facienda est præsumptio de his, quæ frequentius accidunt, et verosimilia sunt, ut cum aliis probat Jason in l. *Si extraneus. de Condit. caus. dat.* atqui frequentius exponuntur illegitimi, quam legitimi: ergo. Resp. majorem esse veram, nisi præsumptiones fortiores concurrant; uti in præsentem est præsumptio in favorem prolis, c. *Ex tenore*, h. t. et præsumptio excludens peccatum; siquidem concurrentibus præsumptionibus, ac in dubio præfertur illa, quæ excludit peccatum, cum delictum non præsumatur, donec probetur, arg. l. *Merito*. ff. pro *Socio*, etc. *Estote*. 2. de *Reg. jur.* consequenter, quia præsumptio pro legitimitate prolis excludit duplex peccatum parentum (quod et fornicando et exponendo committerent) prævalet præsumptioni de parentum delictis.

17. *Conceptus ante matrimonium censetur legitimus, si nascitur matrimonio inter paren-*

tes dein contracto. — Resp. V. Legitimi, ac legitimate nati quoque sunt, et reputantur illi, qui ante matrimonium ex fornicatione soluti cum soluta concepti, postea tamen matrimonio inter eos jam contracto nascuntur. Communis, textu claro l. *Nuper 11. C. de Natural.* lib. 7. *Et multo magis*, ubi etiam pro favore liberorum sancitur: « Ut semper in quæstionibus, in quibus de statu liberorum est quæstio, non conceptionis, sed partus tempus aspiciatur, exceptis his tantummodo casibus, in quibus conceptionem magis approbari, infantium conditionis utilitas expostulat: » hinc etiam ob favorem liberorum ille, qui in utero est, pro nato habetur, l. *Qui in utero.* ff. *de Statu hominum*, quod tamen non prodest aliis; licet enim posthumis hæreditas restituatur, tamen si mater ante partum patiat abortum, hæres infantis in utero primo existentis non evadit.

18. *Secus est, si imprægnata contrahit cum alio.* — Dicitur autem notanter in conclusione, « matrimonio inter eosdem contracto; » nam si quæ ab alio, quam cum quo postea contrahit, prius fuit imprægnata, utique illegitima erit proles, quæ ante tempus debitum, tertio v. g. aut quarto post matrimonium mense nascitur, si maritus negat, se prius copulam habuisse cum moderna uxore, per jura allegata.

19. *Proles septimo post matrimonium contractum mense inchoato nata, censetur legitima.* — Quæritur II. Quomodo ex tempore natiuitatis, vel conceptionis præsumantur liberi legitimi? Resp. I. Quamvis ordinariam pariendi tempus censeatur esse novem menses, tamen etiam illi censentur legitimi, qui septimo post matrimonium initum procreantur mense; communis ac certa expresso textu. l. *Septimo.* 12. ff. *de Statu hominum*, ibi: « Septimo mense nasci perfectum parentum, jam receptum est propter auctoritatem doctissimi viri Hypocratis: et ideo credendum est, eum, qui ex justis nuptiis septimo mense natus est, justum filium esse. »

Idque intellige non tantum, si septimo mense jam completo, sed etiam si ad initium istius mensis partus fit, arg. l. *Intestato 3.* § fin. ff. *de Suis, et Legit.* ubi expresse dicitur, eum, « qui centesimo octogesimo secundo, id est 182, die natus est, justo tempore videri natum, » quod tempus septem menses solum inchoatos efficit, ut calculanti menses patebit.

20. *Sicut etiam nata mense decimo —*

Resp. II. Pariter legitima proles censetur, quæ decimo mense nascitur. Rursus communis, arg. c. *Contrario.* cit. l. *Intestato.* ff. *de Suis, et Legitim.* ibi: « Post decem menses mortis natus, non admittitur ad hæreditatem: » ergo a sensu contrario ante decem menses vel mense decimo admittitur, textu etiam expresso l. *Gallus.* 29. ff. *de Lib. et Posthum.* ibi: « Si post mortem in decem mensibus proximis natus erit: hæredes sunt. »

21. *Non item mense undecimo jam completo.* — Resp. III. E contra proles, quæ undecimo mense jam completo nascitur, ordinarie pro illegitima habetur, communis ac certa, textu expresso cit. l. *Intestato ff. de Suis et Legitim.* ac *Novell.* 39, cap. II: « Mulier, etc., undecimo mense perfecto peperit, ut non esset possibile dicere, quia de defuncto fuisset partus neque enim in tantum tempus conceptionis extensum est. »

22. *Bene vero eodem non completo, sed primum inchoato, aut ad medium producto nata.* — Dicitur tamen primo: « Undecimo mense completo; » quia, ut vult Glossa ad cit. *Novell.* 7. *Perfecto*, si proles duobus diebus post decem menses, vel ut cum aliis vult Engel, h. t., n. 7; Haunoldus, *de Justitia et jure*, tract. IV, n. 139, si circa medium undecimi mensis proles nascitur, legitima censenda erit; saltem si mater bonæ existit famæ, et maritus, dum e vivis discessit, nulla ratione ad copulam fuit impotens, arg. cit. *Novell.* 39, cap. II, ubi Imperator loquitur de mense perfecto; et tunc primum vult, talem partum præsumptione juris esse illegitimum, ut proin textus l. *Intestato.* ff. *de Suis, et Legitim.* et l. *Gallas.* ff. *de Liber. et Posthum.* intelligendi non sint de mense undecimo stricte inchoato, sed jam aliquatenus progresso: tum ob favorem proles c. *Ex tenore.* 14, h. t. « Tum quia in dubiis semper benigniora præferenda sunt, l. 56. ff. *de Reg. jur.* » Tum quia delicta præsumi non debent, sed probari per dicta num. 16.

23. *In casu extraordinario etiam post completum undecimum mensem proles reputatur legitima: et quando?* — Dicitur secundo: ordinarie; quia cum mulieres ob diversam dispositionem et qualitates naturæ tardius, aut citius parere possint, omnino accidere potest, quod etiam post mensem duodecimum legitimus habeatur partus, et pro tali reputari merito debeat, præsertim, si, ut dictum, concurrat bona fama mulieris, ac

medicorum (qui utique in hoc audiendi sunt) iudicium, quibus favent jura, num. 15 et 18, citata, et ea quæ pro praxi ad propositum adducit Godefridus, in Not. ad cit. *Novell.* 39, cap. II, litt. c. Atque iudicium Parisiense, quo partus quatuordecim mensium legitimus iudicatus fuit, inter alia ex eo, quod mater esset honestissimis prædita moribus.

§ II.

DE ILLEGITIMIS, ET EORUM LEGITIMATIONE PER SUBSEQUENS MATRIMONIUM, AUT RESCRIPTUM PRINCIPIS: UBI ETIAM DE DIFFERENTIA INTER LEGITIMOS, ET ILLEGITIMOS QUOAD EFFECTUM.

24. *Illegitimi sunt, qui ex matrimonio vero, aut putative tali, nati non sunt.* — Quæritur I. Quam omnes, et quotuplicis generis sint illegitimi? Resp. I. Illegitimi sunt omnes, qui non nascuntur ex matrimonio legitimo, vel saltem putative tali, bonaque fide in facie Ecclesiæ contracto, juxta dicta n. 2 et seqq. adeo ut illegitimi existant non tantum illi, qui extra omne matrimonium, sed etiam qui ex matrimonio, invalido tamen, et mala amborum parentum fide contracto gignuntur. Communis ac certa, per jura n. 2 et seqq. allegata.

25. *Horum alii sunt naturales: et qui? alii manzares.* — Resp. II. Illegitimi varie dividuntur. Alii enim sunt et dicuntur naturales: alii spurii: alii ex damnato coitu. Naturales de jure communi dicuntur omnes, qui nati sunt a parentibus, inter quos tempore conceptionis, vel saltem natiuitatis poterat esse legitimum matrimonium, sive dein mater fuerit meretrix publica, sive concubina patris. De jure civili autem naturales dicuntur illi soli, qui ex soluto et ejusdem concubina unica domi, loco uxoris retenta, atque tali, ut inter eos tempore conceptionis aut natiuitatis potuisset esse matrimonium, proveniunt, l. I, et seqq. *de Concub.* Illi vero, qui ex meretrice pluribus exposita proveniunt, vulgo quæsi, item spurii vocantur, l. *Vulgo quæsi.* ff. *de Statu hominum*, item *Manzares.* Verum quia hodie concubinitas per leges Ecclesiæ sublata est, can. *Nemo*, 4, cau. 30, q. 4, et *Concil. Trident.*, sess. 24. *de Reform. Matrim.* cap. VIII. (ubi etiam gravissimæ contra concubinos statuuntur pœnæ) naturales in sensu juris civilis vix amplius dantur; quibus tamen æquiparantur bastardi, id est nati ex

soluta, quæ nec concubina, nec publica meretrix, sed alias honesta, hic et nunc autem seducta est.

26. *Alii sunt, spurii, et qui?* — Spurii de jure canonico vocantur omnes, qui sunt nati a parentibus, inter quos tempore conceptionis vel natiuitatis non poterat esse matrimonium, arg. c. *Quantæ.* h. t. De jure civili vero non tantum præfati, sed etiam illi spurii dicuntur, qui a meretrice pluribus accessum præbente, ita ut certus pater demonstrari nequeat, gignuntur, juxta dicta: n. præced. arg. l. *Vulgo.* 23. ff. *de Statu hominum*, ibi: « Vulgo quæsi sunt, qui patrem demonstrare non possunt vel possunt quidem, sed eum habent, quem habere non licet, qui et spurii appellantur. »

27. *Alii ex damnato coitu, et qui?* — Nati ex damnato coitu de jure canonico cum spurii conveniunt, imo etiam de jure civili, excepto quod nati ex matre meretrice, hoc jure etiam spurii, non item ex damnato coitu vocari possunt. Cæterum utroque jure nati ex damnato coitu dicuntur illi, qui nascuntur a parentibus, inter quos nec tempore conceptionis, nec tempore natiuitatis poterat esse matrimonium. *Novell.* 74. cap. 6.

28. *Horum iterum alii adulterini; alii sacrilegi; alii incestuosi; alii nefarii, et qui?* — Horum spuriorum, seu natorum ex damnato coitu alii sunt, et vocantur adulterini, qui videlicet ex adulterio gignuntur, can. *Nemo*, cau. 32, q. 4. Alii sacrilegi, qui scilicet ex religioso aut moniali, vel clerico in sacris constituto generantur. Alii incestuosi, nati nempe ex parentibus affinitate vel consanguinitate collateralis conjunctis, § *Inter eas, Instit. de Nuptiis.* Alii nefarii, et sunt illi, qui ex patre et filia aliorumve ascendentium et descendendum copula procreantur, § *Ergo Instit. de Nupt.*

29. *Illegitimi in quo differant, et deteriores sint legitimis?* — Quæritur II. In quibus differant, et deteriores sint illegitimi a legitimis? Resp. Præterquam quod illegitimi sint inhabiles ad suscipiendos ordines, beneficia, et dignitates ecclesiasticas, juxta dicta lib. I, tit. XVII. Item, quod cum legitimis non succedant in hæreditate paterna ac materna, juxta dicta lib. III, tit. XXVI, a. n. 410. et tit. XXVII, a. n. 11. (ubi amplius vide de illegitimorum successione, aut hæreditate) præter hos, inquam, effectus, etiam ille notabilis est, quod illegitimis semper adhæreat macula paterni peccati, ita ut, etsi illegiti-